

P. Shyshchenko, Doctor of Geographic Sciences, Professor,
O. Havrylenko, PhD Geography, Associate Professor
Kyiv Taras Shevchenko National University, Kyiv, Ukraine

ГЕОЕКОЛОГІЧНИЙ ПАРАДИГМ В УКРАЇНСЬКІЙ ВИЩІЙ ОСВІТІ

The article deals with the meaningful content of educational disciplines of geoeological profile, which should ensure qualitative changes in the educational process and the introduction of innovative technologies for it to successfully implement the practical knowledge acquired by students of theoretical knowledge. Due to the increasing of the dangerous consequences of human activity and the complication of current geoeological problems, the geoeological profession and the ability of higher education institutions graduates to introduce the acquired knowledge in practical activity become extremely urgent. One of the main ways from theory to practice in the process of acquiring higher education is the geoeological approach to optimizing the spatial-temporal structural-functional landscape organization of the territory. The meaningful content of the three structural blocks of the academic discipline "Geoeology of Ukraine" for Master degree students should correspond to the general research methodology, the main geoeological problems and the application of research results to solve these problems.

At different stages of studying the discipline, appropriate forms and methods of ensuring the educational process are used. At the initial stage, such forms are the organization of non-standard lecture lessons in the form of multimedia presentations, as well as seminars with tests, public speeches and student discussions. The main stage of studying the discipline is devoted to the analysis of modern geoeological problems of Ukraine. The disclosure of these problems should be based on the scheme "the influence of inefficient nature management – the change of geoeosystems components – violation of these components geoeological functions due to negative effects – ways to restore broken communications". At this stage of discipline studies, it is advisable to combine classic traditional teaching techniques with creative search, application of innovative educational technologies, original didactic ideas. Introduction in the educational process a relatively new for Ukraine Method of projects allows students to not only better learn lecture material, but also learn to independently acquire knowledge in close cooperation with the teacher. The method provides an individual work according to the plan drawn up by the project team, and the results of this work will have theoretical, practical and cognitive significance. The offered algorithm of carrying out students' project activity is: first of all, the essence of the problem is revealed; then the factors and causes of its occurrence are analyzed; after that, the ways of solving the problem are being developed and their effectiveness is evaluated.

The approximate themes of student projects within the framework of the educational discipline are determined, as well as the forms of interaction between students and the teacher at certain stages of work on the project. The themes of the last, applied, section of the discipline are related to the practical aspects of geoeological research and may be selected by students independently, on the example of their city, district, and region. This is important for students to understand the project activity as an adaptive strategy for the arrangement of a comfortable people environment. Upon assimilation of all educational program themes, future specialists become trained in practical implementation of the geoeological approach to optimization of nature using in order to solve actual problems. Upon assimilation of all educational program themes, future specialists become trained in practical implementation of the geoeological approach to optimization of nature using in order to solve actual problems.

Keywords: geoeology, geo-ecosystem, educational process, project method, geotechnical system, geoeological design.

<http://doi.org/10.17721/1728-2721.2019.74.5>
УДК 911.3/37.01(477.72)

Я. Олійник, д-р екон. наук, проф., акад. НАПН України,
Т. Нич, канд. геогр. наук, асист.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ОСВІТНІЙ КОМПЛЕКС ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Розкрито сутність освітнього комплексу Херсонської області як цілісного суспільно-географічного утворення. Висвітлено значення, роль і місце освітнього комплексу в економічному і соціальному розвитку території. Виявлено найважливіші чинники формування освітнього комплексу. Звернуто увагу на погіршення демографічної ситуації та її вплив на розвиток освіти. Охарактеризовано специфіку галузевої структури освітнього комплексу. Проведено аналіз територіальних особливостей функціонування і розміщення складових освітнього комплексу: дошкільна освіта, загальна середня освіта, позашкільна освіта, професійно-технічна освіта, вища освіта, післядипломна освіта, аспірантура і докторантура, самоосвіта, освіта протягом життя. Особлива увага звернута на територіальну диференціацію мережі дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів. Простежено динаміку кількості ЗНЗ області і виявлено проблему нерівномірного розміщення їх. Виявлено тенденцію щодо зменшення кількості загальноосвітніх навчальних закладів, що є результатом зменшення кількості учнів через погіршення демографічної ситуації. Розкрито процес формування опорних закладів освіти і вплив на них об'єднаних територіальних громад. Охарактеризовано систему професійно-технічної освіти. Вивчено характерні особливості розвитку вищої освіти, розміщення мережі закладів вищої освіти, типів підготовки фахівців. Виділено основні форми підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації щодо аспірантури і докторантури. Звернуто увагу на збільшення попиту на здобуття фахівців вищої кваліфікації. Висвітлено сучасні трансформаційні процеси в розвитку освітнього комплексу області. Охарактеризовано основні проблеми й обґрунтовано перспективні напрями подальшого розвитку освітнього комплексу.

Ключові слова: освітній комплекс, структура освіти, проблеми розвитку освіти, Херсонська область.

Актуальність теми дослідження. Загальноосвітню тенденцією розвитку суспільства є перехід від індустріальних до науково-інформаційних технологій, що на відміну від індустріального виробництва значною мірою базуються не на матеріальній, а на інтелектуальній власності й визначаються рівнем людського розвитку в країні, зокрема станом розвитку освіти. Освіта виступає головним рушієм суспільного прогресу та успішного розвитку країни, її конкурентоспроможності. Саме тому важливе значення має дослідження освітнього комплексу країни та регіону.

Мета дослідження – аналіз особливостей формування освітнього комплексу Херсонської області й обґрунтування перспективних напрямів його розвитку.

Стан вивчення питання. В наукових працях В. Базилевича, В. Гейця, Б. Данилишина, О. Ільві, І. Каленюка, В. Куценко, Е. Лібанової, Т. Мельниченко, Л. Немець, Т. Нич, Я. Олійника, Г. Підгрушного, А. Симоненко, Л. Руденка, О. Топчієва, О. Шаблія висвітлено низку аспектів формування освітнього комплексу України [1–6]. Водночас недостатньо вивчено суспільно-географічні аспекти формування освітнього комплексу Херсонської області.

Виклад основного матеріалу. У Херсонській області спостерігається погіршення демографічної ситуації, яка характеризується скороченням населення (у розрахунку на 1000 наявного населення цей показник становить понад 5 при середньоукраїнському показнику

2,8 осіб); низьким рівнем урбанізації – 61,3 % (в Україні – 69 %); невисокою щільністю населення – 36,6 осіб на 1 км квадратний (загальноукраїнський показник – понад 75); найвищим на півдні міграційним скороченням населення (у 2017 р. зменшення на 2747 осіб, у Миколаївській області – 1890, а в Одеській – збільшення на 4725 осіб). Така ситуація має негативний вплив на особливості формування освітнього комплексу області.

Первинним елементом загальної структури освіти в області є дошкільна освіта. Дошкільні навчальні заклади (ДНЗ) представлені: яслами, яслами-садками, дитячими садками, навчально-виховними комплексами тощо. Усього в Херсонській області на 1 січня 2018 року налічувалось 470 ДНЗ (3,2 % в Україні), із них 297 у

селах і 173 у містах [7–11] (рис. 1). Порівнянні з 2000 р. їхня кількість зменшилася на 17 %, тоді як кількість дітей зросла в 1,4 рази. Територіально вони найбільше сконцентровані в м. Херсон – 80 закладів. За їхньою кількістю райони області можна поділити на чотири групи:

- 1) до 10 (Верхньорогачицький);
- 2) 10–20 (Великолепетиський, Високопільський, Горностаївський, Іванівський, Каланчацький, Каховський, Нижньосірогозький, Нововоронцовський, Скадовський);
- 3) 21–29 (Великоолександрівський, Голопристанський, Новотроїцький, Олешківський, Чаплинський);
- 4) 30 і більше (Бериславський, Білозерський, Генічеський, м. Херсон).

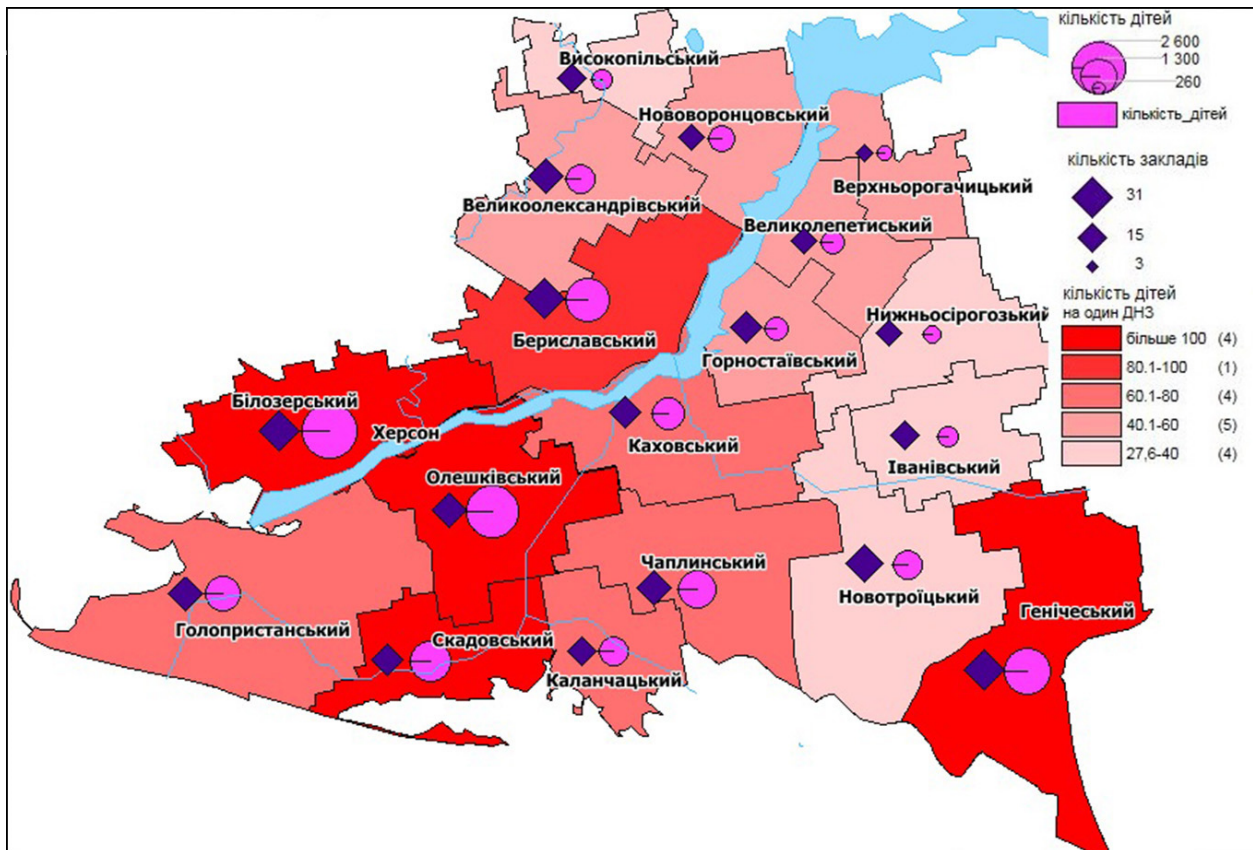

Рис. 1. Дошкільні навчальні заклади

Контингент дітей у ДНЗ становить 37,2 тис. дітей (2,8 % в Україні). Кількість дітей на 1 ДНЗ збігається із щільністю населення: у регіонах, де більша щільність, спостерігається більша кількість дітей на 1 заклад. До таких регіонів належать Білозерський, Олешківський, Скадовський, Генічеський райони, де на 1 заклад припадає понад 100 дітей. Найменша кількість дітей на 1 ДНЗ спостерігається у Високопільському, Нижньосірогозькому, Іванівському, Новотроїцькому районах (27–40 дітей). Дошкільною освітою області охоплено 66 % дітей, у тому числі в містах – 77 %, у селах – 52 % (в Україні відповідно – 57, 66 і 41 %). Розширюється мережа

навчально-виховних комплексів – "Загальноосвітній навчальний заклад – дошкільний навчальний заклад".

Мережа загальноосвітніх навчальних закладів (школи, ліцеї, гімназії, колегіуми, навчально-виховні комплекси (об'єднання), санаторні школи всіх ступенів, а також спеціальні школи та школи соціальної реабілітації) формується з урахуванням демографічної ситуації за освітніми рівнями (рис. 2). Відповідно до освітнього рівня функціонують загальноосвітні навчальні заклади: I ступеня (початкова школа); II ступеня (основна школа); III ступеня (старша школа). Загальноосвітні навчальні заклади всіх трьох ступенів функціонують інтегровано або самостійно [12].

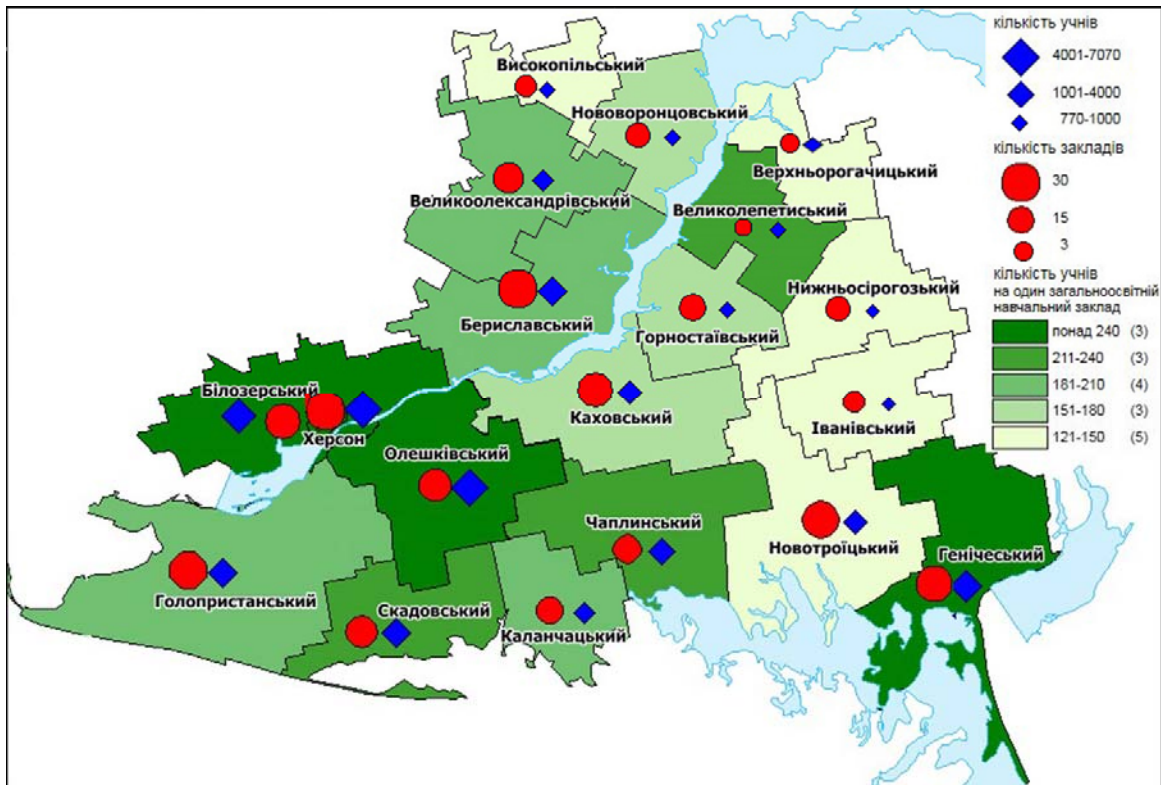

Рис. 2. Загальноосвітні навчальні заклади

У 2017/18 н. р. на Херсонщині налічувалося 441 загальноосвітній навчальний заклад (ЗНЗ) (2,7 % в Україні). У них навчалось 108 тис. дітей (2,7 % в Україні). Кількість ЗНЗ розміщена нерівномірно по території області [7–11]. 13 % усіх закладів та 30 % учнів у м. Херсон. За кількістю закладів можна виділити чотири групи районів:

- 1) до 10 (Великопететиський, Верхньорогачицький);
- 2) 11–19 (Великоолександрівський, Високопільський, Горностаївський, Іванівський, Каланчацький, Нижньосірогозький, Нововоронцовський, Чаплинський);

- 3) 20–29 (Білозерський, Генічеський, Голопристанський, Новотроїцький, Олешківський, Скадовський);
- 4) 30 і більше (Бериславський, м. Херсон).

З кожним роком кількість загальноосвітніх навчальних закладів зменшується, що є результатом зменшення кількості учнів через погіршення демографічної ситуації. За останні сім років кількість навчальних закладів зменшилась із 509 до 441 (на 13,4 %), а кількість учнів за цей період скоротилась майже на 2 % (рис. 3). Це зумовило необхідність у скороченні кількості вчителів. Із 2010/11 н. р. кількість їх зменшилась майже на 15 %.

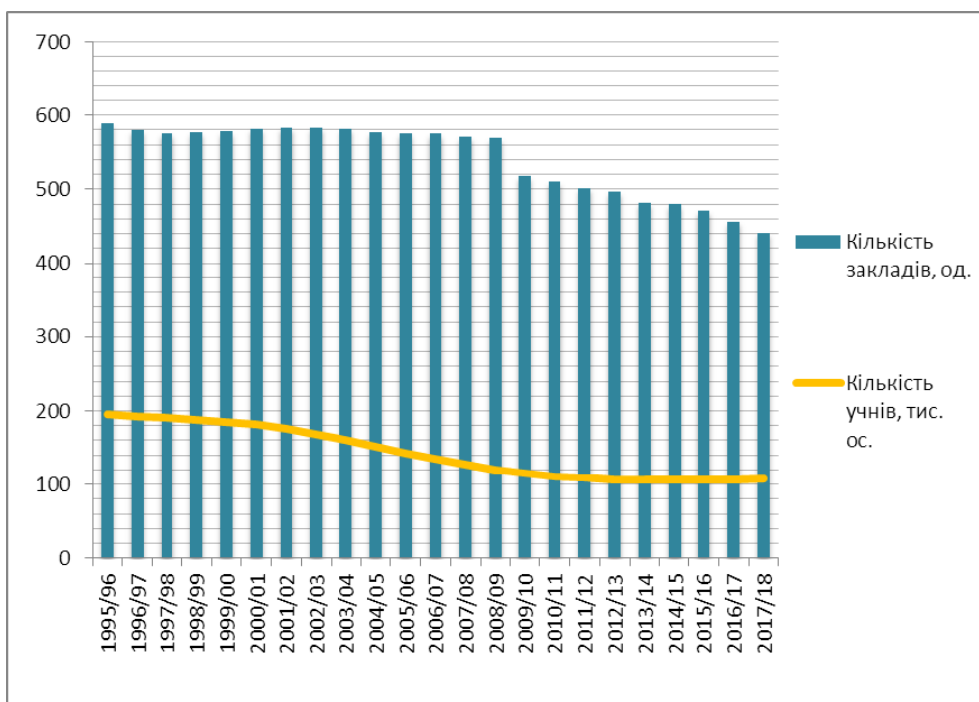

Рис. 3. Динаміка кількості ЗНЗ та учнів у них

40 % усіх гімназій та 53 % учнів, 75 % ліцеїв і 91 % учнів області – у м. Херсон. Причому всього діють чотири ліцеї (три з них у Херсоні та 1 у Новій Каховці).

Крім денних ЗНЗ, функціонують вечірні (змінні). Таких закладів на території області лише п'ять, в яких навчається 1,3 тис. учнів. Їхня кількість постійно зменшується. Порівняно із 2005/06 н. р. кількість закладів зменшилась на 45 %, а учнів в них – майже на 70 %. Розширюється мережа ЗНЗ нового типу: 10 гімназій, 4 ліцеї, 73 навчально-виховних комплексів. Важливою проблемою області є те, що лише 25 % випускників ЗНЗ вступають до ЗВО області, а решта – до ЗВО інших регіонів. З метою забезпечення рівного доступу до якісної середньої освіти, допрофесійної підготовки та у зв'язку з реформуванням сільських шкіл створюються опорні заклади освіти. Їх 20, у тому числі 16 розміщені в об'єднаних територіальних громадах.

Професійно-технічна освіта забезпечує здобуття громадянами професії відповідно до їхнього покликання, інтересів, здібностей, а також допрофесійну підготовку, перепідготовку, підвищення їхньої кваліфікації. Система професійно-технічної освіти складається з професійно-технічних навчальних закладів незалежно від форм власності та підпорядкування, що проводять діяльність у галузі професійно-технічної освіти, навчально-методичних, науково-методичних, наукових, навчально-виробничих, навчально-комерційних, видавничо-поліграфічних, культурно-освітніх, фізкультурно-оздоровчих, обчислювальних та інших підприємств, установ, організацій і органів управління ними, що здійснюють або забезпечують підготовку кваліфікованих робітників. У 2017 р. підготовку робітничих кадрів у

Херсонській області здійснювали 72 заклади професійної (професійно-технічної) освіти, у тому числі 25 державних ПТНЗ, 20 автошкіл, 14 міжшкільних навчально-виробничих комбінатів, 6 навчально-курсівних комбінатів, 3 приватні навчальні заклади, 3 підприємства професійно-технічного навчання робітників на виробництві, 3 заклади вищої освіти. Вони готують фахівців для 7 галузей економіки: сільського господарства, транспорту, зв'язку, будівництва, сфери послуг, торгівлі й громадського харчування (95 професій). У них навчалось 7,9 тис. осіб. Кількість закладів порівняно з 2005 р. зменшилася на 11 %, а кількість учнів – на 35 % [7–11]. Ця динаміка показана на рис. 4.

У 2017/18 н. р. у професійно-технічних навчальних закладах підготовлено 3828 кваліфікованих робітників (2,6 % в Україні). Причому 50 % з них навчалися у м. Херсон. Друге місце за кількістю ПТНЗ посідає м. Нова Каховка (12 %). Решта 38 % кваліфікованих робітників припадають на інші міста та райони: Генічеський (10,5 %), Білозерський (5,5 %), Каховський (5,1 %), Нововоронцовський (3 %), Високопільський (2,7 %), Олешківський (2,7 %), Іванівський (2,7 %), Чаплинський (1,4 %) (рис. 5). Більшість таких навчальних закладів розташовано в районних центрах. Серед них можна виокремити найбільші: Херсонський професійний суднобудівний ліцей, Новокаховський професійний електротехнічний ліцей, Державний навчальний заклад "Каховський професійний ліцей сфери послуг", Державний професійно-технічний навчальний заклад "Новокаховське вище професійне училище", Архангельський професійний аграрний ліцей.

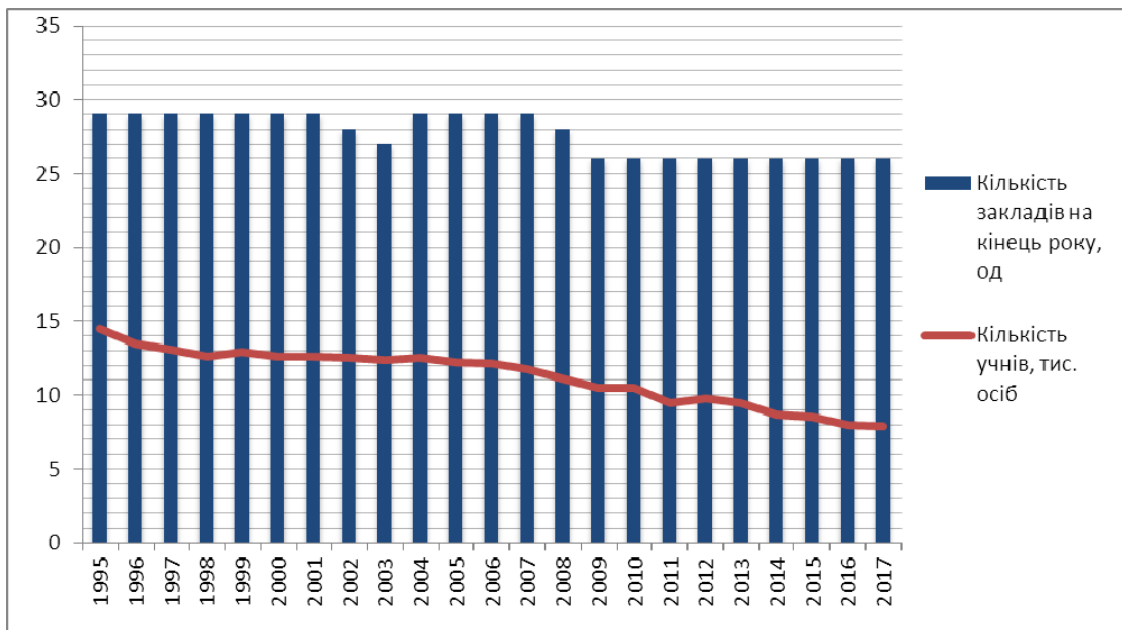

Рис. 4. Динаміка кількості ПТНЗ та учнів у них

За кількістю студентів на 1 ПТНЗ лідирує м. Херсон – понад 190 студентів на 1 заклад, у Каховському районі 164,8 студентів на 1 заклад, Нововоронцовському – 113 студентів на 1 заклад. У деяких районах ПТНЗ відсутні.

У закладах вищої освіти Херсонської області вища освіта громадянами України та іноземними громадянами здобувається за освітньо-кваліфікаційними

рівнями молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста та магістра.

Освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста здобувається у закладах вищої освіти I–II рівнів акредитації: училищах, технікумах, коледжах; бакалавра, спеціаліста та магістра – у закладах вищої освіти III–IV рівнів акредитації: університетах, академіях та інститутах.

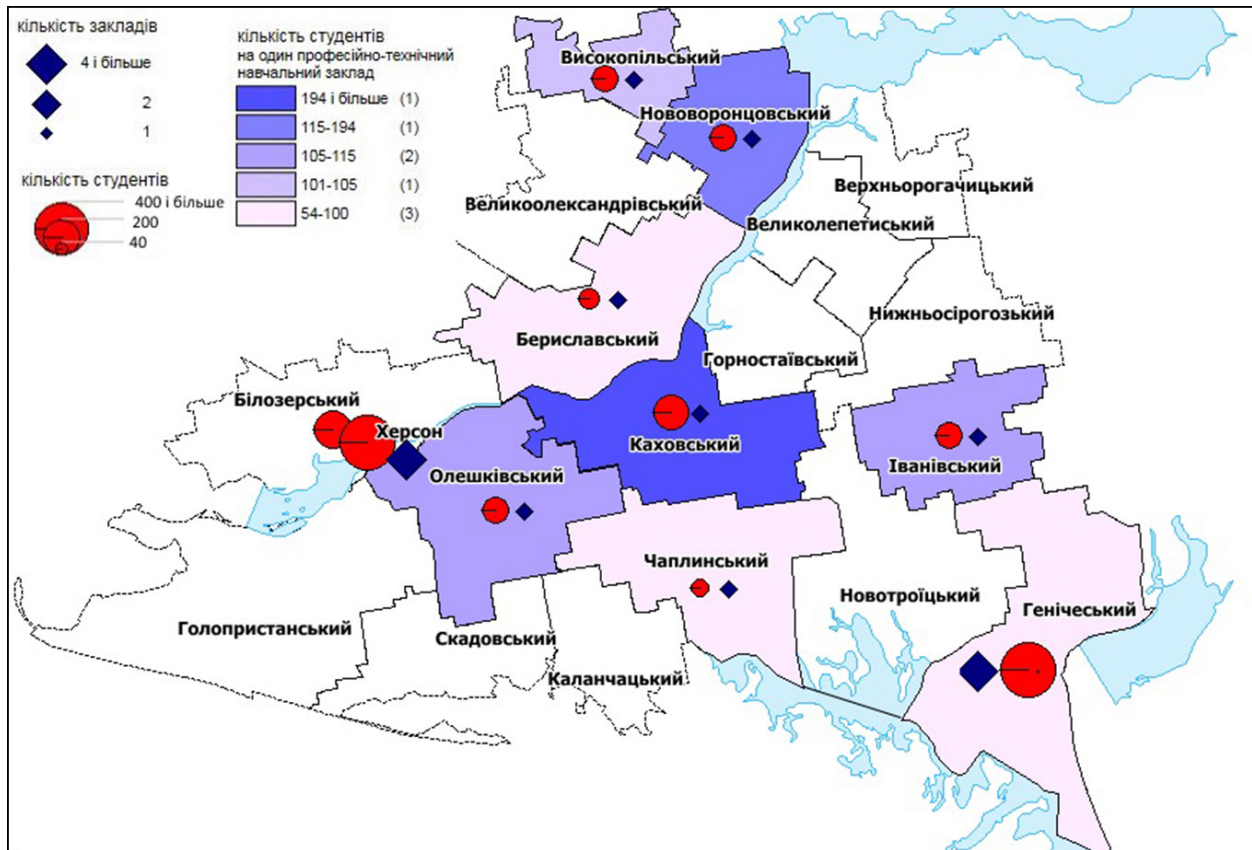

Рис. 5. Професійно-технічні навчальні заклади

У 2017/18 н. р. мережа закладів вищої освіти I–IV рівнів акредитації налічувала 21 заклад, в яких навчалось 26,27 тис. студентів (1,7 % в Україні). З кожним роком загальна кількість студентів зменшується, для порівняння у 2005/06 н. р. їх було 44,7 тис., що на 42 % менше, ніж у 2017/18 н. р. Із загальної кількості закладів вищої освіти 12 – ВНЗ I–II рівнів акредитації та 9 – ВНЗ III–IV рівнів акредитації (відповідно 3,2 і 3,1 % в Україні).

Основна частина ЗВО розташована в Херсоні (58 % ВНЗ I–II та 89 % ВНЗ III–IV рівнів акредитації). У них навчається відповідно 64 % та 99,7 % усіх студентів. Крім обласного центру, ВНЗ I–II рівнів акредитації мають міста Берислав (2), Генічеськ (1), Каховка (1), Нова Каховка (1), а також 1 ВНЗ III–IV рівнів акредитації розташований у м. Нова Каховка (Новокаховський політехнічний інститут).

Серед державних ЗВО IV рівня акредитації – Херсонський державний університет (найбільший ЗВО міста Херсон, найстаріший на Півдні України), Херсонський державний аграрний університет (підпорядкований Міністерству аграрної політики та продовольства України), Херсонська філія Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, Херсонська державна морська академія, Херсонський національний технічний університет.

Закінчили заклади вищої освіти в 2017/18 н. р. 7,7 тис. підготовлених фахівців, серед яких 2,2 тис. (28 %) отримали кваліфікацію магістра, 0,4 тис. (5,6 %) – спеціаліста, 2,5 тис. (32,6 %) – бакалавра, 2,6 тис. (33,8 %) – молодшого спеціаліста [11].

За джерелами фінансування можна виділити два типи підготовки фахівців: 1) за рахунок коштів державного бюджету; 2) за рахунок коштів місцевих бюджетів. За рахунок коштів державного бюджету навчається 1957 студентів (32,5 %). При цьому частка бакалаврів становить 32,3 % і частка молодших спеціалістів –

32,7 %. За рахунок коштів місцевих бюджетів навчається 573 студенти (9,5 %) і лише ті, хто здобуває освітній рівень молодшого спеціаліста. Важливим показником стану освіти в області є не лише кількість закладів освіти, а й кількість учнів і студентів в розрахунку на 10000 населення. В області цей показник становить у ЗНЗ 1040,5, у професійно-технічних навчальних закладах – 77, у ЗВО – 250.

Основними формами підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в області є аспірантура і докторантура. Підготовку аспірантів здійснює 8 установ, де навчається 364 аспіранти (1,5 % в Україні). Докторантура є у 5 установах (навчається 30 докторантів – 1,8 % в Україні). Кількість аспірантів і докторантів поступово збільшується. Так, кількість аспірантів збільшилась на 16,7 % порівняно з 2005 р., а докторантів удвічі. Це свідчить про збільшення попиту на здобуття фахівців вищої кваліфікації. Однак, за даними опитування, велика частка аспірантів не має на меті в майбутньому захистити дисертацію та здобути вищу кваліфікацію, а час, проведений в аспірантурі, використовується для пошуку кращого місця працевлаштування. При цьому 55,9 % усіх аспірантів і 48 % докторантів – жінки. Фахівців вищої кваліфікації готують лише в Херсоні та районному центрі – смт Чаплинка [11]. Більшість аспірантів отримують фінансування від держави, це означає, що держава підтримує їх і надає можливості для розвитку.

У перспективі необхідно створювати в дошкільних початкових закладах умови для забезпечення місць для всіх дітей, які потребують здобуття дошкільної освіти, удосконалювати систему підготовки дітей старшого дошкільного віку до здобуття початкової освіти, забезпечити стандарт якості освіти в усіх 31 територіальних громадах області, забезпечити права на освіту дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалі-

дністю, здійснювати підготовку закладів до роботи в Новій українській школі, створити сучасний освітній простір у закладах загальної середньої освіти, що здійснюють профільне навчання, упорядкувати мережу закладів професійної освіти відповідно до потреб регіону, сформулювати пропозиції щодо регіонального та державного замовлення на підготовку спеціалістів відповідно до потреб ринку праці. Необхідно продовжити формування мережі профільних шкіл за результатами інвентаризації наявної мережі загальноосвітніх шкіл-інтернатів.

При формуванні регіонального замовлення на підготовку робітничих кадрів слід урахувати потреби регіонального ринку праці. Необхідно проводити оптимізацію мережі закладів професійної освіти шляхом утворення навчально-практичних центрів галузевого спрямування. Доцільно впроваджувати елементи дуальної форми навчання в закладах фахової передвищої освіти. Потребує розширення перелік спеціальностей у закладах вищої освіти [8].

Висновки. Освітній комплекс Херсонської області – це поєднання в межах певної території мережі освітніх закладів, установ вузівського сектора науки, органів управління, що забезпечують населення відповідними послугами і перебувають у тісній взаємодії між собою та в подальшому забезпечують високий рівень соціально-економічного розвитку регіону та країни загалом. Подальше формування об'єднаних територіальних громад, соціально-економічна трансформація створять умови для збереження і розвитку населених пунктів – центрів економічного зростання, подальшого вдосконалення в них сучасної якісної освіти.

Формування нового освітнього простору Херсонської області потребує розширення ДНЗ, удосконалення мережі загальноосвітніх навчальних закладів, подальше формування освітніх округів і опорних шкіл, удосконалення системи професійно-технічної і вищої освіти, створення системи взаємодії освітніх закладів і центрів зайнятості з вивчення потреб місцевого ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Ільєв О. М. Територіальна організація освітнього комплексу Волинської області : дис... канд. геогр. наук: 11.00.02 – "Економічна та соціальна географія" / О. М. Ільєв. – К., 2014. – 21 с.]
2. Каленюк І. Освіта в ринковому середовищі та неекономічні цінності / І. Каленюк // Економіка України. – 2003. – № 7. – С. 67–73.
3. Комарова О. А. Формування освітнього потенціалу суспільства: методологія, методика, практика: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.03 / О. А. Комарова. – К., 2009. – 670 с.

Я. Олійник, д-р екон. наук, проф., акад. НАПН України,
Т. Ныч, канд. геогр. наук, асист.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

4. Мельниченко Т. Ю. Освітній комплекс України : сучасний стан і напрями вдосконалення територіальної організації : автореф. дис. ... канд. геогр. наук: 11.00.02 / Т. Ю. Мельниченко; НАН України. Ін-т географії. – К., 2005. – 21 с.

5. Нич Т. В. Географія інтелектуального потенціалу Хмельницької області / Т. В. Нич. – К.: Прінт-Сервіс, 2017. – 182 с.

6. Олійник Я. Б. Просторова організація соціально-географічних процесів в Україні / Я. Б. Олійник, Л. М. Немець, К. А. Немець – К.: Харків, 2003. – 164 с.

7. Стратегія розвитку Херсонської області на період до 2020 року (проект) : [проект]. – 78 с.

8. Офіційний сайт головного управління статистики в Херсонській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ks.ukrstat.gov.ua>

9. Офіційний сайт управління освіти Херсонської міської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gorono.ftl.kherson.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1228&Itemid=649

10. Офіційний сайт Херсонської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://khoda.gov.ua/informaciya-pro-oblast>

11. Статистичний щорічник Херсонської області за 2017 рік. – Херсон, 2018. – 122 с.

12. Статистичний щорічник України за 2017 рік. – К., 2018. – 540 с.

References

1. Ilyev O. M. Territorial organization of the educational complex of the Volyn region: dissertation. geogr. Sciences: 11.00.02 – "Economic and social geography" / O. M. Ilyev. – Kyiv. [In Ukrainian].
2. Kalenyuk I. Education in the market environment and noneconomic values / I. Kalenyuk // Economy of Ukraine. – 2003. – No. 7 [In Ukrainian].
3. Komarova O. A. Formation of educational potential of society: methodology, methodology, practice: dis ... Doctor of Economic Sciences: 08.00.03 / O. A. Komarova. – Kyiv. 2009 [In Ukrainian].
4. Melnichenko T. Yu. Educational complex of Ukraine : the current state and directions of improvement of the territorial organization: author's abstract. Dis ... Cand. geogr. Sciences: 11.00.02 / T. Yu. Melnichenko; NAS of Ukraine. Institute of Geography. – Kyiv., 2005 [In Ukrainian].
5. Nych T. V. Geography of the intellectual potential of the Khmelnytsky region / T. V. Nych. Kyiv: Print-Service, 2017 [In Ukrainian].
6. Oliynyk Y. B. Spatial Organization of Socio-geographical Processes in Ukraine / Ya. B. Oliynyk, L. M. Nemets, K. A. Nemets. – Kharkiv, 2003 [In Ukrainian].
7. Strategy for the development of the Kherson region up to 2020 (project): [project] [In Ukrainian].
8. Official site of the Main Department of Statistics in the Kherson region [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.ks.ukrstat.gov.ua> [In Ukrainian].
9. Official site of the management of education of Kherson city council [Electronic resource]. – Access mode: http://www.gorono.ftl.kherson.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1228&Itemid=649. [In Ukrainian].
10. Official site of the Kherson Regional State Administration [Electronic resource]. Access mode: <http://khoda.gov.ua/informaciya-pro-oblast> [In Ukrainian].
11. Statistical Yearbook of Kherson Oblast for 2017. – Kherson, 2018 [In Ukrainian].
12. Statistical Yearbook of Ukraine for 2017. – Kyiv [In Ukrainian].

Надійшла до редколегії 01.05.19

ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ КОМПЛЕКС ХЕРСОНСКОЙ ОБЛАСТИ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Раскрыта сущность образовательного комплекса Херсонской области как целостного социально-географического образования. Освещены значение, роль и место образовательного комплекса в экономическом и социальном развитии территории. Выявлены важнейшие факторы формирования образовательного комплекса. Обращено внимание на ухудшение демографической ситуации и ее влияние на развитие образования. Охарактеризована специфика отраслевой структуры образовательного комплекса. Проведенный анализ территориальных особенностей функционирования и размещения составляющих образовательного комплекса: дошкольное образование, общее среднее образование, внешкольное образование, профессионально-техническое образование, высшее образование, последипломное образование, аспирантура и докторантура, самообразование, образование в течение жизни. Особое внимание обращено на территориальную дифференциацию сети дошкольных и общеобразовательных учебных заведений. Прослежена динамика количества ОУЗ области и обнаружена проблема неравномерного их размещения. Также обнаружена тенденция уменьшения количества общеобразовательных учебных заведений, что является результатом уменьшения количества учеников из-за ухудшения демографической ситуации. Раскрыт процесс формирования опорных учебных заведений и влияние на них объединенных территориальных общин. Дана характеристика системы профессионально-технического образования. Изучены характерные особенности развития высшего образования, размещения сети учреждений высшего образования, типов подготовки специалистов. Выделены основные формы подготовки научных и научно-педагогических кадров высшей квалификации в области: аспирантура и докторантура. Обращено внимание на увеличение спроса на получение специалистов высшей квалификации. Освещены современные трансформационные процессы в развитии образовательного комплекса области. Охарактеризованы основные проблемы и обоснованные перспективные направления дальнейшего развития образовательного комплекса.

Ключевые слова: образовательный комплекс, структура образования, проблемы развития образования, Херсонская область.

Y. Oliynyk, Dr. of Economic Sciences, Professor, Acad. of National Academy of Sciences of Ukraine,
T. Nych, PhD Geography, Assistant Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

EDUCATIONAL COMPLEX OF THE HERSON AREA: THE CURRENT STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

The essence of the educational complex of the Kherson region as a holistic socio-geographical formation is revealed. The importance, role and place of the educational complex in the economic and social development of the territory are highlighted. The most important factors in the formation of the educational complex are revealed. The attention is paid to the deterioration of the demographic situation and its impact on the development of education. The specific of the branch structure of the educational complex is characterized. The analysis of territorial features of functioning and placement of components of the educational complex: pre-school education, general secondary education, out-of-school education, vocational education, higher education, postgraduate education, post-graduate and doctoral studies, self-education, lifelong education. Particular attention is paid to the territorial differentiation of the network of preschool and general education institutions. The dynamic of the number of MES in the region and the problem of uneven placement is traced. The tendency towards the decrease in the number of general educational institutions is revealed, which is the result of a decrease in the number of students due to the deterioration of the demographic situation. The process of formation of basic educational institutions and the impact on them of united territorial communities are described, the system of vocational education is characterized, characteristic features of the development of higher education, placement of the network of institutions of higher education, types of training of specialists are determined, the main forms of preparation of scientific and scientific and pedagogical personnel are singled out. High-level qualifications in the field: post-graduate and doctoral studies. The attention is paid to the increase in the demand for higher qualification specialists. The modern transformational processes in the development of the educational complex of the region are highlighted. The main problems are described and perspective directions of further development of the educational complex are grounded.

Keywords: educational complex, the structure of education, development problems of education, Kherson region.